

Araştırma

2023; 32 (2): 199-206

PANDEMİ DÖNEMİNDE ECZANE ÇALIŞANLARININ İŞ VE YAŞAM DOYUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ
EVALUATION OF WORK AND LIFE SATISFACTION OF PHARMACY EMPLOYEES DURING THE PANDEMIC PERIOD

Dilruba İZGÜDEN¹, Aynur TORAMAN¹, Ramazan ERDEM¹

¹Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, Isparta

ÖZ

Covid-19 pandemi döneminde eczane çalışanlarının yaşadıkları durumları, bu durumların sonuçlarını ve olası pandemilerde eczane çalışanlarına yönelik yapılması gereken önerileri belirleyerek; eczane çalışanlarının iş-yaşam doyumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada İş Tatmini Ölçeği ile Yaşam Tatmini Ölçeği kullanılmıştır. Ek olarak pandemi döneminde eczane çalışanlarının yaşadıkları durumların tespitine yönelik iki açık uçlu soru katılımcılara yöneltilmiştir. Araştırmanın evrenini 357 eczane çalışanı oluşturmakta olup, bunlardan kolayda örnekleme yöntemi ile 221'ine ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda eczane çalışanlarının iş doyumuna ilişkin istatistiki değerinin 3.513, yaşam doyumuna ilişkin değerinin ise 3.191 olduğu tespit edilmiştir. Eczane çalışanlarının iş doyumlarının yaşam doyumları üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Açık uçlu sorulara verilen cevaplarda eczane çalışanları pandemi süresinde maske dağıtmak, ilaç temin etmek, hastalarla birebir iletişimde olmak gibi birçok sorumluluklarının olmasına rağmen sağlık çalışanlarına tanınan haklardan mahrum bırakıldıklarını, emeklerinin karşılıklarını alamadıklarını ve göz ardı edildiklerini vurgulamışlardır. Pandemi dönemlerinde eczane çalışanlarının maruz kaldıkları olumsuz çalışma koşullarının yaşamlarına da olumsuz etkilerinin olabileceği anlaşılmaktadır. Bu araştırma eczane çalışanlarının pandemi döneminde maruz kaldıkları koşulların gözler önüne serilmesi ve diğer sağlık çalışanlarına tanınan haklardan faydalanmaları gerekliliğine vurgu yapmaktadır.

ABSTRACT

It has been aimed to examine the job-life satisfaction of pharmacy employees by determining the situations they experienced during the Covid-19 pandemic period, the consequences of these situations, and there commendations to be made for pharmacy employees in possible pandemics. Job Satisfaction Scale and Life Satisfaction Scale were used in the research. In addition, to determine the situations experienced by pharmacy employees during the pandemic period, the participants were asked two open-ended questions. The universe of the research consists of 357 pharmacy employees, 221 of whom were reached by convenience sampling method. In the research, it has been determined that the statistical value of pharmacy employees' job satisfaction is 3.513, and the value of life satisfaction is 3.191. It has been observed that the job satisfaction of pharmacy workers is effective on their life satisfaction. In the answers given to the open-ended questions, pharmacy employees emphasized that, although they have many responsibilities such as distributing masks, supplying medicines, and being in one-to-one communication with patients during the pandemic, they are deprived of the rights granted to health care employees, they cannot get their rewards for their efforts and they are ignored. It is understood that the negative working conditions that pharmacy workers are exposed to during pandemic periods may also have negative effects on their lives. This research emphasizes the necessity of revealing the conditions that pharmacy employees are exposed to during the pandemic and benefiting from the rights granted to other health employees.

Anahtar kelimeler: Covid 19, yaşam doyum, iş doyum, eczane çalışanları

Keywords: COVID-19, life satisfaction, job satisfaction, pharmacy employees

Makale Geliş Tarihi : 21.07.2022
Makale Kabul Tarihi: 27.01.2023

Sorumlu Yazar: Dr. Öğr. Üyesi Dilruba İZGÜDEN, Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, Isparta, dilrubaizguden@sdu.edu.tr, 0000-0002-6938-8854
Dr. Öğr. Üyesi Aynur TORAMAN, aynurtoraman@sdu.edu.tr, 0000-0001-6180-4713
Prof. Dr. Ramazan ERDEM, ramazanerdem@sdu.edu.tr, 0000-0001-6951-3814

GİRİŞ

Covid-19 salgınının ekonomik, sosyal ve toplumsal etkileri bulunmaktadır (1). Pandemi döneminde özellikle sağlık çalışanlarının hem iş hem de özel yaşamlarının son derece etkilendiği bilinmektedir. Sağlık çalışanlarının maruz kaldığı yoğun çalışma temposu, izinlerin iptali, sosyal yaşamlarındaki azalış, ailelerine ve yakınlarına hastalığı bulaştırma korkusu gibi nedenlerden dolayı, pandeminin psikolojik ve mental etkilerine dair çalışmalar alan yazında bulunmaktadır (2,3). Sağlık çalışanlarının pandemi döneminde maruz kaldığı durumlara ilişkin çalışmalar (2-4) mevcut olmakla birlikte eczane çalışanlarının bu noktada göz ardı edilen bir grup olarak ortaya çıktığı anlaşılmıştır. Bu doğrultuda araştırma kapsamında eczane çalışanlarının Covid-19 pandemi döneminde yaşadıklarının incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Eczane çalışanlarının yaptıkları iş gereği sağlık sektöründe hizmet veren zincirin bir halkası konumunda olduğu bilinmektedir. Eczane çalışanlarının da diğer sağlık personelleri gibi ön saflarda, risk altında görev yaptıkları ve bu durumun da iş ve yaşam doyumlarını etkilediği düşünülmektedir. Sağlık sektöründeki sağlık profesyonellerinin, sadece maddi faydalardan değil, hasta ilişkilerine özen göstermenin verdiği memnuniyetten de mutluluk duydukları bilinmektedir (4). Sağlık sektöründe görev alan çalışanların iş doyumlarının düşük olması durumunda hasta memnuniyetinin yüksek olmasını beklemek de olası değildir. Çalışanların iş doyumlarının yüksek olması, sunulan hizmetin kalitesini ve hizmet alanlarının memnuniyetini sağlarken, çalışanların performansının da artmasını sağlayacaktır (5,6). İş doyumunu yüksek olan bireylerin yaşam doyumlarının da yüksek olması beklenilmektedir.

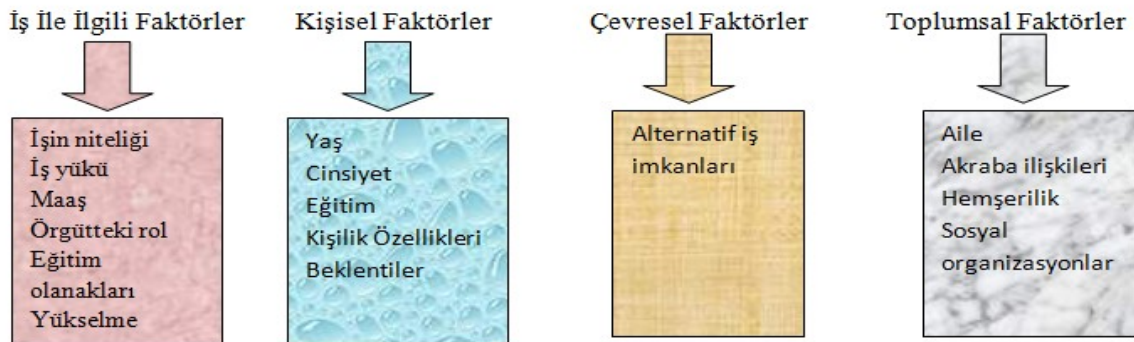
İş, genel olarak öznel iyi oluşun ve yaşam doyumunun ana faktörlerinden biridir (7). İş doyumunu; çalışanların yönetim tarzı, iletişim, iş şartları, iş güvenliği, ücret benzeri konulara ilişkin var olan durum ile beklentileri arasında yapmış oldukları bireysel değerlendirmeleri sonucunda oluşan içsel tepkileridir (8). Kısacası iş doyumunu, çalışanın beklentisiyle işin kazandırdıklarının örtüşmesidir diyebiliriz.

Şekil 1'de görüldüğü üzere iş doyumunu çeşitli faktörlerden etkilenmektedir ve burada yer alan unsurların bilinmesi önem arz etmektedir. Bu noktada kişisel faktörler, çevresel faktörler, toplumsal faktörler ve iş ile ilgili faktörlerden bahsedilebilir (9-12).

Yaşam doyumunu ise kişinin beklentileriyle sahip olduklarının karşılaştırılması (13) sonucunda ortaya çıkan büyük oranda duygusal temellere dayanan (14) bir kavramdır. 1961 yılında Neugarten tarafından literatüre kazandırılmış olan yaşam doyumunu, diğer bir ifadeyle "mutluluk", kişinin hayata karşı tutumu olarak da tanımlanmaktadır (15). Bu bağlamda yaşam doyumunu kişinin, iş, aile gibi yaşamın belirli alanlarındaki doyumunu kapsayacağı gibi yaşamın tamamına yönelik bir doyumun derecelendirmesi şeklinde de değerlendirebilir. Kısacası yaşam doyumunu arzuların, isteklerin ve beklentilerinin karşılanmasına bağlı olarak hayattan zevk alma şeklinde tanımlayabiliriz.

Literatürde yaşam doyumuna yönelik aşağıdan yukarı-yukarıdan aşağı yaklaşımı, ilişkilendirici yaklaşımlar, amaçsal yaklaşımlar, yargı yaklaşımları ve etkinlik yaklaşımlarından bahsedilmektedir (13,16,17). Kozma ve Stones (16) tarafından ileri sürülen aşağıdan yukarı yaklaşımında kişinin yaşamındaki mutlu ve mutsuz olduğu anları değerlendirerek mutlu hayatın mutlu dakikaların bir araya gelmesinden oluştuğu görülmektedir. Yukarıdan aşağı görüşünde ise olumlu bakış açısının etkisiyle kişinin mutlu olması yaşamından tatmin olacağı şeklinde belirtilmektedir. İlişkilendirici yaklaşımında, kişinin olumlu durumları içsel faktörler ile desteklemesine bağlı olarak mutluluk kaynağına sahip olacağı öne sürülmektedir (17). Amaçsal yaklaşımda ise, bireylerin ihtiyaçları karşılandığında mutluluğa, ihtiyaçları karşılanmadığında mutsuzluğa yol açabileceği öne sürülmektedir. Bir diğer yaklaşım olan yargı yaklaşımı, yaşanan durumların olumlu ya da olumsuz şekilde karşılaştırılmasını içeren ve meydana gelecek nihai durum sonucundaki duygunun yoğunluğunu tahmin eden bir yaklaşımdır (9). Son olarak da etkinlik yaklaşımından bahsetmek gerekirse, bu yaklaşımda da yaşam doyumunun kişinin kendi faaliyetleri sonucundan kaynaklandığı ileri sürülmektedir (18).

İş doyumunu ve yaşam doyumunu kavramları ele alındıktan sonra bu iki kavram arasındaki ilişkiye değinilmesi gerekmektedir. İş ve yaşam doyumlarının birbirlerini karşılıklı olarak etkilediği savunulmaktadır. Bunun nedeni de çalışanların iş dışı olay ve durumlardan etkilenerek bunu işe yansıtılabilmeleri ile birlikte, iş ortamında yaşanan olayların da kişinin yaşamına sirayet edebilmesidir (19). Bu çerçevede iş ve yaşam doyumunu arasındaki ilişkiyi açıklayan modeller bulunmaktadır. Bu modellerden ilki yayılma modeli olup, genel yaşam alanında geliştiril-

Şekil 1: İş doyumunu etkileyen faktörler (9-12 kaynaklarından yararlanılarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur).

len tutum ve uygulamaların çalışma alanına da yayılacağı ve iş doyumunu olan kişinin yaşam doyumuna da sahip olacağı ya da bu durumun tam tersinin de geçerli olduğu savunulmaktadır. Diğer bir model olan bölümlenme modelinde ise iş doyumunu ve yaşam doyumunun hiçbir şekilde ilişkili olmadığı belirtilmektedir. Üçüncü model olan telafi modeli, bir alandaki düşük düzeydeki doyumun diğer alandaki daha yüksek seviyedeki doyum ile telafi edilebileceğini savunmaktadır (20). Bahsi geçen modellerden de anlaşıldığı üzere; iş ve yaşam doyumunu ilişkili iki unsur olup araştırma konumuz olan eczane çalışanlarının da özellikle Covid-19 pandemi döneminde karşılaştıkları zorlu çalışma koşulları neticesinde iş doyumlarının bu durumdan etkilenmeyeceği ve bu bağlamda da yaşam doyumlarının da bundan nasibini alacağı düşünülmektedir. Araştırma kapsamında eczane çalışanlarının Covid-19 pandemi döneminde yaşadıklarının ortaya konulması, yaşananların iş ve yaşam doyumları üzerindeki etkilerinin incelenmesi ve sorunlara yönelik çözüm önerilerinin geliştirilmesi hedeflenmiştir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu çalışma betimsel ilişkisel tarama modeli üzerine tasarlanmıştır. Çalışmada Isparta il merkezinde bulunan eczanelerde görev yapan çalışanlara ulaşılması hedeflenmiştir. Isparta il merkezinde 117 eczane bulunmaktadır (21). Araştırmanın evrenini bahsi geçen eczanelerde görev yapan 357 eczane çalışanı oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında 92 eczane ziyaret edilmiş ve evren içerisinde kolayca örnekleme yolu ile ulaşılan 221 eczane çalışanı araştırmaya dâhil edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak Brayfield ve Rothe (22) tarafından geliştirilen, Judge ve arkadaşları (23) tarafından kısa formu hazırlanan ve Keser ve Bilir (24) tarafından Türkçe güvenilirlik ve geçerlilik çalışması yapılan beş ifade ve tek boyuttan oluşan "İş Tatmini Ölçeği" kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan bir diğer veri toplama aracı da Diener ve arkadaşları (25) tarafından geliştirilen Bekmezci ve Mert (26) tarafından Türkçe güvenilirlik ve geçerlilik çalışması yapılan 5 ifade ve tek boyuttan oluşan "Yaşam Tatmini Ölçeği"dir. Veri toplama aracında 5'li Likert tipi ölçek kullanılmış olup, ankete cevap verenlerin ifadelerine katılma düzeyi hiç

katılmıyorsa "1", tamamen katılıyorsa "5" puan aralığında ölçeklendirilmiştir. Anketin bir diğer bölümünde ise demografik sorular ile birlikte katılımcıların Covid-19 hastalığını geçirme durumlarına ilişkin bir soru bulunmaktadır.

Araştırmanın Etik Yönü

Etik ilkelere uygunluk kapsamında Süleyman Demirel Üniversitesi Etik Kurulu'ndan gerekli olan izin alınmıştır (14.06.2022 tarih ve 122/29 sayılı yazı).

Verilerin Toplanması ve Analizi

Eczanelerin ziyaret edilmesi ve anket formlarının yüze dağıtılarak toplanması yolu ile elde edilen veriler Statistical Package for the Social Sciences (SPSS-22.0) programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler t testi ve ANOVA ile analiz edilmiştir. Demografik karşılaştırmalarda grupların varyanslarının eşitliği Levene testiyle değerlendirilmiştir ($p>0.05$). Varyans analizi sonucunda gruplar arasında fark bulunduğu, farkın kaynağını tespit etmek üzere 'Tukey's-b testi' kullanılmıştır.

Ayrıca çalışma amacına ilişkin covid-19 pandemi döneminde eczane çalışanlarının yaşadıklarını anlamak ve olumsuz deneyimlerin gelecekteki olası pandemilerde önüne geçebilmek adına katılımcılara "Pandemi döneminde eczane çalışanı olmayı anlatır mısınız?" ve "Pandemi döneminde eczane çalışanlarının çalışma koşullarının iyileştirilmesine yönelik önerileriniz nelerdir?" şeklinde iki açık uçlu soru yöneltilmiştir. 221 katılımcıdan elde edilen veriler tematik analiz ile düzenlenerek ilişkilendirilmiş, temalar altında toplanmış ve analiz sonuçları yorumlanarak yeni bilgilerin keşfedilmesi sağlanmıştır (27,28).

BULGULAR

Araştırmaya katılım gösteren eczane çalışanlarının demografik değişkenlere ve Covid-19 hastalığını geçirme durumlarına ilişkin dağılımları Tablo I'de verilmektedir. Demografik değişkenlere bakıldığında katılımcıların cinsiyet ve medeni durum dağılımları gruplar arasında yakınlık gözlemlenmekle birlikte; evli katılımcılar ile erkek katılımcıların daha fazla bulunduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların yaş ve eğitim dağılımları incelendiğinde; büyük çoğunluğun %54.5 ile 30-44 yaş aralığında ve %47.7 ile lisans eğitim seviyesinde yer aldığı görül-

Tablo I: Demografik özellikler

Değişkenler	Frekans (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	101	45.9
Erkek	119	54.1
Medeni Durum		
Evli	124	56.4
Evli Değil	96	43.6
Yaş (Yıl)		
18-29	65	29.5
30-44	120	54.5
45-60	35	15.9
Eğitim Durumu		
Lise	80	36.4
Lisans	105	47.7
Lisansüstü	35	15.9
Covid-19 hastalığını geçirdiniz mi?		
Evet	152	68.8
Hayır	69	31.2
Toplam	221	100

mektedir. Ek olarak Tablo I'de görüldüğü üzere eczane çalışanlarının %68.8 gibi büyük bir bölümü Covid-19 hastalığına yakalanmışlardır. Bu durum pandemi döneminde eczane çalışanlarının maruz kaldıkları risk seviyesini gösteren bir bulgudur.

Araştırma kapsamında Tablo II'de yaşam doyumu ve Tablo III'de de iş doyumu ölçeğinde yer alan her bir ifadenin aritmetik ortalamasına ve standart sapma dağılımlarına yer verilmiştir. Ölçeklerde yer alan ifadelerin aritmetik ortalamalarına bakıldığında, orta nokta olan 3 ve üzerinde olan ortalamalar, katılımcıların o ifadelere katılma eğilimi içerisinde olduklarını göstermektedir.

Tablo II: Yaşam doyumu ile ilgili ifadelerden aldıkları puanların dağılımları

No	İfadeler	$\bar{X}$	Ss
1	İdeallerime yakın bir hayatım var.	3.51	1.034
2	Hayat koşullarım mükemmeldir.	3.32	1.013
3	Hayatımdan memnunum.	3.46	1.031
4	Şimdiye kadar hayattan istediğim önemli şeylere sahip oldum.	3.13	1.154
5	Tekrar dünyaya gelsem hayatımdaki hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim.	2.52	1.267

$\bar{X}$: Aritmetik ortalama

Ss: Standart sapma

Tablo III: İş doyumu ile ilgili ifadelerden aldıkları puanların dağılımları

No	İfadeler	$\bar{X}$	Ss
6	Şu anki işimden oldukça memnunum.	3.35	1.024
7	Çoğu günler işime hevesle giderim.	3.34	1.054
8	İşteki her günüm bitmeyecekmiş gibi gelir.	2.41	1.238
9	İşimi eğlenceli bulurum.	3.19	1.027
10	İşimin tatsız olduğunu düşünürüm.	1.92	1.003

Tablo II'ye bakıldığında 3.51 aritmetik ortalama ile "İdeallerime yakın bir hayatım var." yaşam doyumu ifadelerinden katılımcıların en yüksek değeri aldığı ifade olmuştur. Yaşam doyumu ifadelerinden katılımcılardan en düşük değeri alan ifade ise "Tekrar dünyaya gelsem hayatımdaki hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim." olmuştur. Bakıldığında eczane çalışanlarının yaşam doyumlarının orta seviyede olduğu görülmüştür.

İş doyumu ifadeleri incelendiğinde katılımcıların "Şu anki işimden oldukça memnunum." ifadesine katılma eğiliminin en yüksek ve "İşimin tatsız olduğunu düşünürüm." ifadesine ise katılma eğiliminin en düşük seviyede olduğu görülmüştür. İş doyumu ile ilgili ifadelerin puan dağılımlarına bakıldığında; eczane çalışanlarının orta düzeyde iş doyumuna sahip oldukları anlaşılmaktadır.

İş doyumu ölçeğinde yer alan ifadelerden 8. ve 10. ifadelerin ters kodlu olduğu bilindiğinden analizin boyutlandırma aşamasında bu ifade değerleri dönüştürülerek boyutlandırma yapılmıştır. Elde edilen iş doyumu ve yaşam doyumu boyutlarına ilişkin istatistiksel değerler Tablo IV'de sunulmuştur.

Tablo IV: Boyutların istatistiksel değerleri

Boyutlar	İfade Sayısı	Max/ Min	Skewness	Kurtosis	$\bar{X}$	Ss	Cronbach Alfa
Yaşam Doyumu	5	1-5	-0.049	-0.225	3.191	0.917	0.888
İş Doyumu	5	1-5	-0.383	-0.234	3.513	0.808	0.811

Araştırma çerçevesinde güvenilirliği değerlendirmek amacıyla boyutların cronbach alfa değerlerine bakılmış; yaşam doyumu (0.888) ve iş doyumu (0.811) boyutlarının her ikisinin de yüksek düzeyde güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan analizler sonucunda katılımcıların genel anlamda iş ve yaşam doyumuna sahip oldukları görülmektedir.

Yaşam doyumunun demografik değişkenlere göre karşılaştırması yapıldığında; katılımcıların yaşam doyumu boyutundan aldıkları puanların cinsiyet ($t=1.895$, $p=0.476$), medeni durum ($t=-0.171$, $p=0.835$), yaş ($F=1.129$, $p=0.325$) ve Covid-19 olma durumlarına

($t=0.059$, $p=0.212$) göre anlamlı farklılığa yol açmadığı ortaya konulmuştur. Eczane çalışanlarının yaşam doyumlarının eğitim durumlarına göre kıyaslandığında istatistiksel olarak anlamlı farkın görüldüğü tespit edilmiştir ($F=11.828$, $p<0.001$). Yapılan ileri analizler sonucunda; lise eğitim seviyesinde yer alan çalışanların diğer gruplara göre daha düşük seviyede yaşam doyumuna sahip olduğu anlaşılmıştır.

İş doyumunun demografik değişkenlere göre karşılaştırması yapıldığında; katılımcıların iş doyumu boyutundan elde ettikleri puanların eğitim düzeyine ilişkin gruplar ($F=10.728$, $p<0.001$) ile Covid-19 hastalığı geçirme durumları ($t=0.210$, $p=0.047$) nezdinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Covid-19 hastalığını geçiren ve lisansüstü eğitim düzeyinde olan eczane çalışanlarının daha yüksek seviyede iş doyumuna sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca yapılan ileri analizler ile yaşam doyumu boyutunda elde edilen sonuçlara benzer biçimde, lise eğitim seviyesinde yer alan çalışanların diğer gruplara göre daha düşük seviyede iş doyumuna sahip olduğu anlaşılmıştır. Diğer değişkenler

arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo V'de görüldüğü üzere analizler sonucunda yaşam doyumu ve iş doyumu arasında kuvvetli düzeyde anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

Tablo V: Korelasyon analizi

Boyutlar	1	2
Yaşam Doyumu	1	
İş Doyumu	r=0.564** p<0.001	1

r: Korelasyon katsayısı

Aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin bulunduğu görülen yaşam ve iş doyumu boyutlarından eczane çalışanlarının Covid-19 pandemi dönemindeki iş doyumlarının yaşam doyumlarını etkileme durumunu incelemek adına regresyon analizi yapılarak sonuçlar Tablo VI'da gösterilmiştir.

Tablo VI: İş doyumunun yaşam doyumu üzerine etkisinin analizi

Bağımsız Değişken	Bağımlı Değişken	R	R ²	F	β	t	p
İş Doyumu	Yaşam Doyumu	0.564	0.318	102.156	0.641	10.107	0.000

p<0,05, DW: 1,930

R²:Determinasyon katsayısı

Yapılan regresyon analizi sonucunda eczane çalışanlarının iş doyumlarının yaşam doyumları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğu görülmüştür ($\beta=0.641$, $t=10.107$, $p<0.05$). Yaşam doyumundaki değişimin %32'sinin ($R^2=0.318$) iş doyumu tarafından açıklandığı ortaya çıkmıştır. Modelin açıklayıcı gücünün anlamlılığı ($F=102.156$, $p<0.001$) bakımından problem olmadığı anlaşılmıştır. Eczane çalışanlarının iş yaşamlarına ilişkin sağladıkları doyum düzeylerinin yaşamlarının geneli üzerinde de etkili olduğu sonucuna varılarak, özellikle de pandemi dönemlerinde kişilerin maruz kaldıkları olumsuz çalışma koşullarının yaşamlarına da olumsuz yansımalarının olabileceği anlaşılmaktadır.

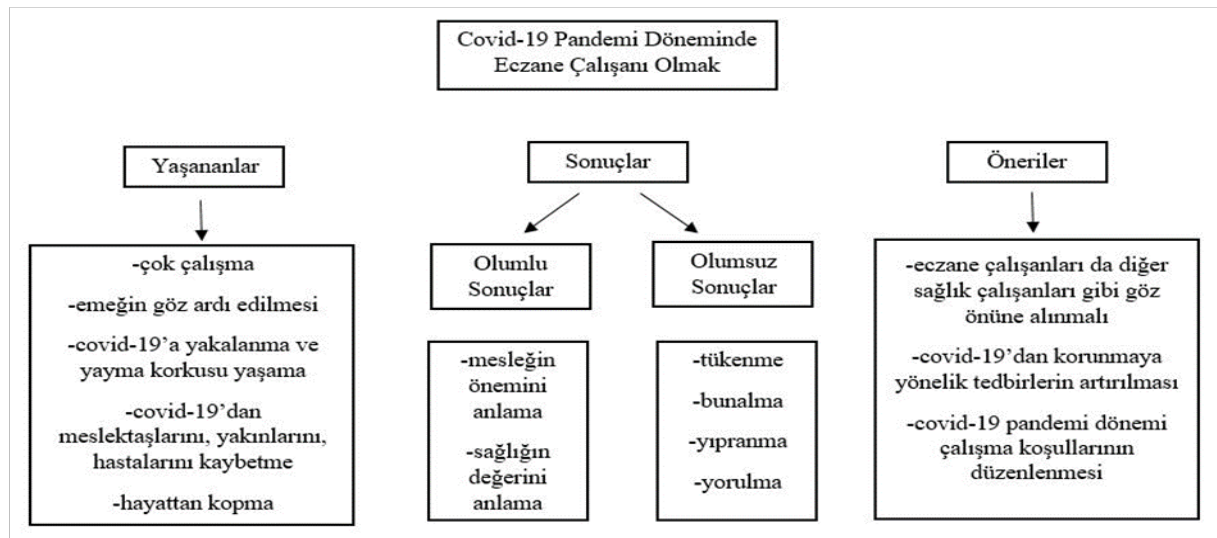
"Pandemi döneminde eczane çalışanı olmaya" ilişkin katılımcılara yöneltilen açık uçlu sorulara verilen yanıtlar tematik analize tabi tutularak Şekil II'de yer alan model ortaya konulmuştur. Eczane çalışanlarına yöneti-

len sorular neticesinde "Covid-19 pandemi döneminde eczane çalışanı olmaya" ilişkin alınan yanıtlar "yaşananlar, sonuçlar ve öneriler" şeklinde üç tema altında toplanarak ele alınmıştır. Temalar içerisinde yer alan "yaşananlar" teması içerisinde eczane çalışanlarının pandemi döneminde yaşadıkları durumların neler olduğu anlatılmaktadır. Bu bağlamda ilk olarak çok çalışma durumunun "yorucu bir süreçti", "36 yıllık yaşamımda böylesi geçen yorucu bir süreç ile karşılaşmamıştım.", "En çok çalışanlardan biriydik.", "Zor bir süreçti.", "İşimin en zor olduğu dönemdi o dönem.", "Normalden daha çok çalıştık.", "Gereğinden fazla çalıştık." vb. ifadelerle katılımcılar tarafından vurgulandığı görülmüştür. Yaşananlar teması içerisinde yer alan bir diğer unsur ise "emeğin göz ardı edilmesi"dir. Katılımcılar pandemi döneminde yaptıkları işin ne denli önemli olduğunun fark edilmediğine vurgu yapmışlardır.

Pandemi süresinde sağlık çalışanlarına tanınan haklardan mahrum bırakıldıkları konusu üzerinde duran eczane çalışanları; maske dağıtmak, ilaç temini sağlamak, hastalarla birebir iletişimde olmak vb. konularda kendilerine fazlasıyla sorumluluk yüklediğini fakat emeklerinin karşılıklarını alamadıklarını ve hatta sağlık çalışanları gibi değerlendirilmeyerek göz ardı edildiklerini dile getirmişlerdir. Konuya ilişkin katılımcı ifadelerinin de bazıları şu şekildedir:

"...insan sağlığı ile uğraştığımız için kilit noktadaydık. Hastaları ilaçlar konusunda bilgilendirdik."

"En önemli iş maske dağıtımı. Kilit nokta olduğumuz için, bir meslek grubudur. İhtiyaç bizlik. Gıda takviyesi önemli bir ihtiyaç olduğu için hizmet sektörünün en önemli meslek grubu. Vatandaş ve hükümetin sağlık politikaları çok yordu. Çok üzüldük. Yıprandık. (maske dağıtımı rezaleti)"

Şekil II: Pandemi döneminde eczane çalışanı olmak

"Zorlu bir süreçti elimizden geleni yapmaya çalıştık ama bizi sağlık çalışanı olarak görmüyorlar onu üzülüyoruz."

"Pandemi döneminde doktor ve hemşireler hep çok çalışan gibi gösterildi. En çok sıkıntıyı yaşayan bizler olduk ve hiç konuşulmadık. Pandemide eczacı olmak zor."

"Hastaneler, doktorlar, hemşireler daha çok göz önünde bulundurulsa da eczane çalışanlarının da pandemi döneminde emeğinin çok olduğunu bilmeniz gerekiyordu. Herkes gibi bizler de çok zor koşullarda görevimizi yerine getirdik."

"Diğer sağlık çalışanları kadar eczane personeline saygı gösterilmediğini düşünüyorum."

Eczane çalışanları pandemi döneminde yaşadığı durumlardan biri de Covid-19'a yakalanma ve hastalığı yayma korkusudur. Araştırma bulgularımızda görülen katılımcıların %68.8'lik bir çoğunluğunun hastalığa yakalanmış olması da bu kaygının arkasını doldurur niteliktedir. Katılımcı ifadeleri arasında da *"Virüse yakalandım. Ailemden ben ölümle burun buruna geldik çok zor bir süreçti."*, *"Covid hastalığına yakalandım. Ölümle yüzleştiğim zor bir dönemdi."* ifadeleri de eczane çalışanlarının risk altında çalıştıklarını ve bunun sonucunda hastalığa yakalanarak zorlu dönemlerden geçtiklerini göstermektedir. Eczane çalışanları *"En büyük kaygımız gelen hastalardan oluşacak bulaşma riskini yakınlarımıza bulaştırma riskli oldu."*, *"Canımızın riskte olduğu bir dönemdi."*, *"Hastalık taşıma riski var diye yakınlarımızı görmedik."*, *"Her gün işe gelmek durumunda olduğumuz kadar risk altında olduğumuz için yaşam koşullarımıza daha da kısıtlanmıştır."* ifadeleri ile de yaşadıkları covid-19'a yakalanma ve yayma korkusu yaşama durumlarını dile getirmişlerdir.

Pandemi dönemi içerisinde eczane çalışanları kendileri hastalığa yakalandıkları gibi bir de hastalıklar sonucunda yakınlarının kaybını da yaşamışlardır. "Covid-19'dan meslektaşlarını, yakınlarını, hastalarını kaybetme" şeklindeki alt tema kapsamında katılımcılar *"Birçok sevdiğimi ve meslektaşımı kaybettiğimiz bir dönem oldu bizim için"*, *"Zor bir süreçten geçtik nokta maalesef yakınlarımızı ve hastalarımızı kaybettik."* ifadeleri ile bu durumun pandemi döneminde kendilerini son derece sarstığını belirtmişlerdir.

Hayattan kopma alt teması içerisinde de eczane çalışanları pandemi döneminde dinlenecek vakit bulamadıklarını ve ailelerine, sosyal yaşamlarına zaman ayıramadıklarını, adeta onlardan koştuklarını *"Ailemle dahi çok nadir görüştüğüm bir dönemdi."*, *"Dünyayla bağımı kesmiştim çok sıkıcı geçti."*, *"Sosyal hayat yok oldu."* vb. ifadelerle dile getirmişlerdir.

Covid-19 pandemi dönemi eczane çalışanları adına oldukça zorlu geçmiştir. Yaşanan tüm bu zorlukların yanı sıra eczane çalışanlarını en çok üzen durumlardan birinin de emeklerinin göz ardı edilmesi, hak edilen değeri görmeme olduğu ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda pandemi döneminde yaşananların eczane çalışanları açısından birtakım sonuçlar ortaya çıkardığı görülmüştür. Katılımcılardan elde edilen ifadelerle dayanılarak bahsi geçen sonuçlar olumlu ve olumsuz olmak üzere iki grupta değerlendirmeye alınmıştır. Her zorlu süreç kişiler bazında öğretici yönler de taşımaktadır. Burada da görüldüğü üzere yaşanan bu zorlayıcı pandemi dönemi eczane çalışanlarının yaptıkları mesleğin insan hayatı

adına ne kadar önemli olduğunu anlamalarına, hayata bakış açılarının değişmesine ve sağlığın kıymetinin bir kez daha farkına varmalarına yol açtığı görülmüştür. Buna ilişkin katılımcı ifadelerinden bazıları şu şekildedir:

"İşimize öncekilerden daha çok önem verdik. Sağlığın kıymetini daha çok anladım."

"İş, yaşam, hayata bakış açımız olaylara ve insanlara yaklaşımımız tamamen değişti. Bir nefesin insan yaşamındaki önemini anladık sağlığın her şeyden önemli olduğunu mesleğimizin bu süreçteki önemini daha iyi kavradık."

Pandemi döneminin eczane çalışanları açısından olumsuz sonuçlarına bakıldığında ise katılımcıların sıklıkla, yorulma, bunalma, yıpranma ve tükenme alt temalarına değindiği tespit edilmiştir. *"Kısaca tükendim diyebilirim."*, *"hayattan çok bunaldığım bir dönemdi"*, *"Hayatımızdan ömür üstüne ömür gitti. Mental ve fiziksel olarak çok yıprandık."* ifadeleri de bu durumu gözler önüne sermektedir. Araştırma bulguları içerisinde katılımcı eczane çalışanlarının iş ve yaşam doyumları orta seviyede olumlu biçimde seyrettiği tespit edilmiş olmakla birlikte; yine açık uçlu sorulara verilen cevaplar içerisinde *"Yukarıdaki sorulara verdiğim olumsuzluk içeren cevaplar, tamamen pandemi döneminin ise bir diyebilirim."*, *"Yaşamdan zevk alamadığım bir dönemdi."*, *"Yaşamsal olarak herhangi bir doyum almadım."* şeklindeki katılımcı ifadeleri pandemi döneminde çalışanların iş ve yaşam doyumlarının daha düşük seviyelerde yer aldığını kanıtlar niteliktedir.

Covid-19 pandemi döneminde yaşanan olumsuzlukların önüne geçebilmek adına katılımcıların dile getirdiği öneriler içerisinde "covid-19 pandemi dönemi çalışma koşullarının düzenlenmesi, eczane çalışanları da diğer sağlık çalışanları gibi göz önüne alınmalı, covid-19'dan korunmaya yönelik tedbirlerin artırılması" şeklinde alt temaların yer aldığı ortaya konulmuştur. Bu bağlamda ilk olarak yaşananlar teması içerisindeki emeğin göz ardı edilmesi temasına "eczane çalışanları da diğer sağlık çalışanları gibi göz önüne alınmalı" önerisi ön plana çıkmaktadır. Burada eczane çalışanları pandemi döneminde ortaya koydukları iş gücünün değerinin göz önüne alınarak kendilerinin de diğer sağlık çalışanlarına sağlanan haklara tabi tutulması gerektiğini ifade etmişlerdir. Konuya ilişkin katılımcı ifadelerinden bazıları şu şekildedir;

"Sadece eczacıların da bir sağlık basamağı kabul edilip verdiğimiz özverili çalışmaların takdirini bekliyorum."

"Sağlıkçı hakları verilmeli."

"Sağlıkçılara nasıl davranılıyorsa bize de aynı şekilde davranıp emeklerimizi vermeliler."

Eczane çalışanlarının pandemi döneminde koşulların iyileştirilmesine yönelik sundukları önerilerden bir diğeri ise "covid-19'dan korunmaya yönelik tedbirlerin artırılması"dır. Konuya ilişkin katılımcılar hastalıktan korunabilmek adına sterilizasyon işlemlerinin önemine değinerek bu konuda eczanelerin daha korunaklı hale getirilmesi gerektiğini şu ifadelerle belirtmişlerdir;

"Hasta ile birebir muhatap olan birinci derece sağlık kuruluşu olan eczanelerin çalışma alanlarının gerek büyüklük gerekse steril ve havadar olması gerekmektedir."

"Düzenli temizlik desteği (antiseptik ürünlerle) gere-

kir.”

“Eczaneler için daha steril ortam yürütmek adına belediyenin daha dezenfeksiyon etmesi gerekir.”

“Daha steril eczane ortamının sağlanması için destek sağlanmalıdır.”

Covid-19 pandemi dönemi çalışma koşullarının düzenlenmesi alt teması içerisinde ise katılımcıların; ücretlerin iyileştirilmesi, eczane ve çalışan sayısının artırılması, nöbetçi eczane sayılarının artırılması, mesai saatlerinin düzenlenmesi, hastalara randevulu hizmet verilmesi konularını öneri olarak ortaya koydukları tespit edilmiştir. Bahsi geçen alt temaya ilişkin eczane çalışanlarının ifadelerinden öne çıkanlar şu şekildedir;

“Mesai saatleri için düzenleme yapılabilir. Ayrıca pandemi gibi dönemlerde daha fazla eczane açılmalı.”

“Hastalar için fazla kalabalık olmaması randevulu olarak hasta alınabilir.”

“Çalışma saatlerinde esnek olunması”

“Mesai saatlerine düzenleme gelebilir.”

TARTIŞMA VE SONUÇ

Yapılan bu araştırma ile eczane çalışanlarının iş ve yaşam doyumlarının orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca iş doyumunu ve yaşam doyumunu cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Keser'in (29) yaptığı çalışmada da benzer sonucun bulunduğu fakat Özdevecioğlu'nun (15) çalışmasında erkeklerin iş doyum düzeylerinin kadınların iş doyum düzeylerine göre daha düşük olduğu görülmüştür.

Araştırmanın önemli sonuçlarından biri olarak; Covid-19 hastalığına yakalanan katılımcıların iş doyum puanlarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu durumu anlamlandırmak ilk etapta zor olabilmektedir. Zorlu, travmatik diyebileceğimiz bir süreçten geçen eczane çalışanlarının genel manada iş doyumlarının düşeceği beklenmektedir lakin çalışmada bunun tam tersi bir sonuç ortaya çıkmıştır. Burada yaşanan durum bizlere kişilerin yaşadıkları travmalardan kazanımlar sağladıklarını göstermektedir. Eczane çalışanlarının geçirdikleri Covid-19 hastalığı ile birlikte hayata bakış açılarının değiştiği ve özellikle pandemi döneminde hasta gözüyle mesleklerinin ne kadar değerli olduğunu anlayarak işlerinden sağladıkları doyumlarının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Açık uçlu sorulara verilen cevaplar da bu bulguyu destekler niteliktedir.

Çalışanların yaşamlarının büyük bir kısmının iş ortamında geçtiği düşünüldüğünde; kişinin iş doyum düzeyinin yüksek olması işinden memnun olduğu anlamına gelmekte ve bu memnuniyetin de yaşam doyumuna olumlu katkı yapacağı daha önce yapılan çalışmalardan bilinmektedir (13). İş yerinde değerli hisseden, yaptığı işi seven ve işin kendisini geliştirdiğine inanan kişilerin yaşamlarında mutlu olan ve keyif alan kişiler olduğu görülmektedir (29). Literatürde bahsedilenleri destekler şekilde araştırmanın bulgularında da eczane çalışanlarının iş doyumlarının yaşam doyumları üzerinde etkisinin bulunduğu görülmüştür.

Bulgular kısmında yer alan Şekil II'de görüldüğü üzere; eczane çalışanları bu zorlu pandemi sürecinde yoğun çalıştıklarını, yakınlarını ve meslektaşlarını hastalık nedeniyle kaybederek kederli zaman geçirdiklerini beyan etmişlerdir. Özellikle Covid-19 hastalığına yakalanma korkusu yaşadıkları ve zaman zaman hayattan kop-

ma düzeyine geldikleri verdikleri cevaplardan anlaşılmıştır. Yaşanılan sürecin herkes için zor olduğu bilinmekte olup, sokağa çıkma yasaklarının olduğu dönemlerde sağlık hizmeti sunmaya devam eden eczane çalışanlarının emeklerinin göz ardı edildiği ve durumdan memnuniyetsiz oldukları tespit edilmiştir.

Kişinin iş yaşamındaki olayların genel yaşamını da etkilediği hatta iş yapma tarzının özel hayatlarındaki davranışlarını da etkilediği belirtilmektedir (29). Eczane çalışanlarının pandemide yaşananların sonucunda olumlu ve olumsuz sonuçlar elde ettikleri görülmüştür. Yoğun çalışma ve yaşanan korkunun beraberinde tükenme, bunalma, yıpranma ve yorulma gibi olumsuz sonuçların yaşandığı bildirilmektedir. Olağan dışı gelişen ve zorlu çalışma koşullarının kişilerde olumsuz sonuçlar doğurması beklenen bir durumdur. Lakin bu gibi travmatik denebilecek olayların kişiler nezdinde olumlu sonuçlar getirebildiği de Tedeschi ve Calhoun'un (30) travma sonrası gelişim şeklinde ifade ettikleri kavramla birlikte daha bilinir hale gelmiştir. Bu noktada sonuçlar başlığında daha evvel belirtildiği üzere katılımcılardan Covid-19 pandemisi geçirenlerin iş doyumlarının daha yüksek olması da bu çerçevede değerlendirilebilecektir. Benzer şekilde İzgüden ve Erdem'in (31) sağlık çalışanları üzerinde yürüttükleri çalışmada da hastalık travması deneyimi yaşayan hekim ve hemşirelerin hem iş hem sosyal hem de psikolojik yönlerden gelişimler yaşadığı tespit edilmiştir. İzgüden ve Erdem (31) sağlık çalışanlarının yaşadıkları travmatik olay sonucunda yaşam felsefelerinde olumlu değişimler (sağlığın-yaşamın değerini anlama gibi) yaşadıklarını, iş yaşamlarında, hizmet sunumlarında (hastaları daha iyi anlama gibi) gelişimler kaydettiklerini ortaya koymuşlardır. Yine bu çalışmada açık uçlu sorulara verilen cevaplar neticesinde de yaşanan pandemi sürecinde eczane çalışanlarının karşılaştıkları zorlu çalışma koşullarına rağmen mesleğin önemini anlama ve sağlığın değerinin pekiştirilmesi gibi olumlu sonuçlar elde ettikleri de görülmüştür.

Eczane çalışanlarının bu süreçte edindikleri tecrübelerden hareketle olası pandemilerde olumsuzlukların yaşanmaması adına önerileri de bulunmaktadır. Özellikle eczane çalışanlarının da diğer sağlık çalışanlarına verilen haklardan yararlandırılması gerektiğinin vurgulandığı görülmüştür. Eczane çalışanlarının diğer sağlık çalışanları gibi saygınlık gördüklerinde daha yüksek iş doyumuna sahip olacakları tahmin edilmektedir. Ayrıca çalışma koşullarının düzenlenmesi ve korunma tedbirlerinin artırılması da öneriler arasında yer almaktadır. Eczane çalışanlarının insan sağlığına sundukları katkının ne kadar önemli olduğunun bir kere daha anlaşıldığı ve sağlığın her şeyden daha kıymetli bir hazine niteliğinde olduğunun yaşanan süreçle tecrübe edilmiştir.

Araştırma sonucunda, eczane çalışanlarının sağlık hizmeti sunumundaki etkin rolü gereği diğer sağlık çalışanlarının sahip olduğu haklardan yararlanabilmeleri önerilmektedir. Özellikle de pandemi gibi kriz dönemlerinde bu duruma daha fazla dikkat edilmesi ve aynı zamanda bu dönemlerde çalışanlara yönelik korunma tedbirlerinin geliştirilmesi de araştırmanın önerileri arasında yer almaktadır.

Araştırmanın vaka oranlarının yüksek olduğu dönemde yürütülmemiş olması bir kısıt olarak ortaya çıkmaktadır. Elde edilen sonuçlar bu kapsamda değerlendirilebilir. Araştırmanın evreninin Isparta ili ile sınırlı olması

da Türkiye genelindeki durumu yansıtmaya hususunda bir kısıt olarak görülebilmektedir.

Çıkar Çatışması

Çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKLAR

1. Chew N, Lee G, Tan B, et al. A multinational, multicentre study on the psychological outcomes and associated physical symptoms among the health care workers during covid-19 outbreak. *Brain Behav Immun* 2020;88:559-565.
2. Yüncü V, Yılan Y. Covid-19 pandemisinin sağlık çalışanlarına etkilerinin incelenmesi: Bir durum analizi. *İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2020;Ek Sayı:373-402.
3. Çetin B, Deniz D, Gemlik HN, Yazar O. Koronavirüs (COVID-19)'ün sağlık çalışanları üzerine etkisi: Nitel bir araştırma. *Journal of Academic Perspective on Social Studies* 2021;1:45-58.
4. Chaulagain N, Khadka DK. Factors influencing job satisfaction among health care professionals at Tilgangaeye centre, Kathmandu, Nepal. *International Journal of Scientific & Technology Research* 2012;1(11):32-36.
5. Şencan N, Yegenoglu S, Aydın B. Sağlık çalışanları ve eczacılar üzerinde yapılan iş doyumu ve örgütsel bağlılık araştırmaları. *Marmara Pharmaceutical Journal* 2013; 17(2):104-112.
6. Erselcan RC, Özer PS. İş doyumunun performansa etkisinde mutluluğun aracılık rolü üzerine bir araştırma. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi* 2018;13(2):148-165.
7. Karabchuk T, Soboleva N. Temporary employment, informal work and subjective well-being a cross Europe: Does labor legislation matter? *Journal of Happiness Studies* 2020;21(5):1879-1901.
8. Çekmecelioğlu HG. Örgüt ikliminin iş tatmini ve işten ayrılma niyeti üzerindeki etkisi: Bir araştırma. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 2005;6(2):23-39.
9. Diener E. Subjective well-being. *Psychological Bulletin* 1984;95(3):542-575.
10. Lorenz EH. Trust and the flexible firm: International comparisons. *Industrial Relations* 1992;31(3):455-472.
11. Iverson RD, Roy P. A causal model of behavioural commitment: Evidence from a study of Australian blue-collar employees. *Journal of Management* 1994;20(1):15-41.
12. Kuzulugil Ş. Kamu hastaneleri çalışanlarında iş tatminini etkileyen faktörlerin incelenmesine yönelik bir araştırma. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 2012;41(1):129-141.
13. Çevik N, Korkmaz O. Türkiye'de yaşam doyumu ve iş doyumu arasındaki ilişkinin iki değişkenli sıralı probit model analizi. *Niğde Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2014;7(1):126-145.
14. Aşan Ö, Erenler E. İş tatmini ve yaşam tatmini ilişkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 2008;13(2):203-216.
15. Özdevecioğlu M. Sosyal destek ve yaşam tatmininin mesleki stress üzerindeki etkileri: Kayseri'de faaliyet gösteren işletme sahipleri ile bir araştırma. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi* 2004;22(1):209-233.
16. Kozma A, Stones MJ. The measurement of happiness: Development of the memorial university of newfoundland scale of happiness (MUNSH). *Journal of Gerontology* 1980;35(6):906-912.
17. Schwarz N, Clore GL. Mood, misattribution and judgements of wellbeing: Informative and directive functions of affective states. *J Pers Soc Psychol* 1983;45(3):513-523.
18. Csikszentmihalyi M, Figurski TJ. Self-awareness and aversive experience in everyday life. *Journal of Personality* 1982;50(1):15-19.
19. Saari L, Judge TA. Employee attitudes and job satisfaction. *Human Resource Management* 2004;43(4):395-407.
20. Grenamyre CJ, Melanson K. 1997. Aktaran: Aşan Ö, Erenler E. İş tatmini ve yaşam tatmini ilişkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 2008;13(2):203-216.
21. TC. Sağlık Bakanlığı Isparta İl Sağlık Müdürlüğü. Isparta ili ve ilçeleri eczane listesi. <https://ispartaism.saglik.gov.tr/TR-72115/eczaneler.html>; Erişim Tarihi: 15.05.2022.
22. Brayfield, AH, Rothe HF. An index of job satisfaction. *J Appl Psychol* 1951;35(5):307-311.
23. Judge TA, Locke EA, Durham CC, et al. Dispositional effects on job and life satisfaction: The role of core evaluations. *J Appl Psychol* 1998;83(1):17.
24. Keser A, Bilir KBÖ. İş tatmini ölçeğinin türkçe güvenilirlik ve geçerlilik çalışması. *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2019;3(3):229-239.
25. Diener ED, Emmons RA, Larsen RJ., et al. The satisfaction with life scale. *J Pers Assess* 1985;49(1):71-75.
26. Bekmezci M, Mert İS. Yaşam tatmini ölçeğinin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi* 2018; 5(8):166-177.
27. Braun V, Clarke V. Using the matic analysis in psychology. *Qual Res Psychol* 2006;3(2):77-101.
28. Alhojailan MI. The matic analysis: A critical review of its process and evaluation. *West East Journal of Social Sciences* 2012;1(1):39-47.
29. Keser A. Çalışma yaşamı ile yaşam doyumu ilişkisine teorik bakış. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası* 2005;55(1):897-913.
30. Tedeschi RG, Calhoun LG. Trauma and transformation, growing in the aftermath of suffering. Sage Publications. 1995.
31. İzgüden D, Erdem R. Disease-based traumas transform lives: A qualitative study focused on health care professionals. *Soc Sci Med* 2022;305:1-9.